

Preek over Spreuken 11:10,11

Liturgie morgendienst:

Votum en groet

Zingen: Ps. 111:1,2,6

De Tien Woorden

Zingen: Ps. 1:1,2,3

Gebed

Schriftlezing: Spreuken 11:1-15; Jeremia 29:1-14

Zingen: Ps. 37:1,2,12

Tekst: Spreuken 11:10,11

Preek

Zingen: Lb. 37:1,2,3,4,5

Gebed

Collecte

Zingen: Lb. 21:1,2,3,7

Zegen

Liturgie middagdienst:

Votum en groet

Zingen: Ps. 111:1,2,6

Gebed

Schriftlezing: Spreuken 11:1-15; Jeremia 29:1-14

Zingen: Ps. 37:1,2,12

Tekst: Spreuken 11:10,11

Preek

Zingen: Lb. 37:1,2,3,4,5

Geloofsbelijdenis

Zingen: Lb. 479:1,2,3,4

Gebed

Collecte

Zingen: Lb. 21:1,2,3,7

Zegen

Gehouden te: Baflo, 19-07-15 (9.30 u.)
                          Winsum, 19-07-15 (16.30 u.)

Preek

Thema: Hoe ben je als gelovige een zegen voor je stad of dorp?

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jongens en meisjes,

1. Introduceren

We willen de komende weken weer een paar spreuken gaan lezen en bekijken. Net als vorig jaar in de zomermaanden. Een beetje lichte kost dus. Hoewel...

De spreuken gaan wel ergens over. En ze gaan misschien dieper dan we denken. Ze gaan in elk geval over je praktische leven als gelovige in het Oude en Nieuwe Testament.

Spreuken brengen op een pakkende manier levenswijsheid onder woorden. Ze zijn ook verbonden aan de Geest van Christus. *"Een geest van wijsheid en inzicht, een geest van kracht en verstandig beleid, een geest van kennis en eerbied voor de HEER."* (Jes. 11:2)

Die Geest van God heeft alles met het gewone leven te maken. En zeker met je leven als gelovige. Als christen, zoals wij dat nu zeggen.

Wat doen de spreuken? Of wat doet de wijsheid in de spreuken? Ik zeg het met drie werkwoorden: signaleren, formuleren en leren.

De wijsheidsleraar ziet dingen in de samenleving, onder de mensen. Hij signaleert trends en werkelijkheden. Dan formuleert hij kort, in een of twee zinnen, wat hij heeft gezien. Soms als een spreekwoord. En daarmee wil hij zijn leerlingen, wil hij de mensen, die het lezen, iets leren.

Daar wil ik de komende zondagen een paar voorbeelden van geven.

Hoe maak je dan een goede keuze? Welke spreuken kies je dan? Je gaat lezen in het bijbelboek Spreuken. En bij sommige blijft je geest even haken. Zit hier een preek in? Vraag je je dan af. Roept het vragen op? Zit er een boodschap in voor vandaag? En zo ga je dan aan de slag.

In de preek van vandaag gaat het over jouw plaats en taak als gelovige in de samenleving. We zoeken een antwoord op de vraag – en dat is tegelijk het thema van de preek:

Hoe ben je als gelovige een zegen voor je stad of dorp?

Dat geldt ons als gelovigen persoonlijk, maar ook als gemeenschap van gelovigen gezamenlijk. Het gaat in onze tekst in elk geval over rechtvaardigen en oprechte mensen, meervoud. Daar hoor jij ook bij, toch?

2. Signaleren

Passen deze beide spreuken eigenlijk wel in onze situatie? Wij wonen allemaal in een dorp. In verschillende dorpen zelfs op het platteland. Op het Hogeland. En het gaat in deze spreuken over de stad. Over de mensen en het leven in de stad.

Wij gaan af en toe – of misschien wel heel vaak – naar Stad. Stad tou, dus!

Nu was een stad in het Israël van het Oude Testament toch nog wel even iets anders dan de stad Groningen of Amsterdam. Of Londen of New York. Of nog een andere metropool in onze wereld.

Een stad in Israël was een relatief kleine, besloten samenleving. Ommuurd, compact. Er geen sprake van huizen met een tuintje. Alles is op elkaar gepropt, nauwe straatjes. Hier en daar een plein misschien. En ruimte bij de stadspoorten. Dat waren dan tegelijk ook de openbare ruimten, waar de stad bestuurd werd, waar rechtgesproken werd. Daar speelde het openbare leven zich voor een groot gedeelte af.

Wie woonden er in zo'n Israëlitische stad? In eerste instantie allemaal mensen uit een bepaalde stam. Elke stam had immers door Mozes en Jozua een bepaald grondgebied toegewezen gekregen met de steden die daarin lagen. Daar gingen de mensen van die stam wonen. Natuurlijk ook in de dorpen er omheen.

Voorbeeld: Betlehem, een stadje waar bepaalde families uit de stam van Juda gingen wonen. Het voorgeslacht van David.

In zo'n stad bestonden in eerste aanleg dan ook veel familieverbanden. Men kende elkaar. Later kwamen er in de steden ook vreemdelingen wonen. De HEER noemt dat al in het vierde van de tien woorden. "... vreemdelingen die bij u in de stad wonen..." Autochtonen en allochtonen, zeggen wij vandaag.

Duidelijk is dat Israël geen giga-steden kende, zoals wij vandaag in onze wereld. De stad had een dorps karakter. Men zat op elkaars lip, met alle gevolgen van dien in positieve en negatieve zin. U kunt zich dat wel voorstellen.

De wijsheidsleraar heeft die stedelijke samenleving bekeken en trachten te peilen. Hij signaleert dat er twee types mensen wonen: rechtvaardigen en goddelozen. Die staan radicaal tegenover elkaar, geestelijk gezien in het licht van Gods woord en geboden.

Rechtvaardigen en goddelozen, dat is dé tegenstelling in de wijsheidsboeken. En ook in heel veel psalmen. Wijzen en dwazen noemt de Bijbel ze ook wel.

Dat heeft niets te maken met een grotere of kleinere intelligentie, met een hoger of een lager IQ. Maar het zegt iets over of je God van harte dient en rekening houdt met zijn woorden en geboden. Of niet, dat je je door je eigen ego laat leiden. Dat je vooral je eigen kop volgt, zonder God in alles erbij te betrekken.

Als je dat doet en zo leeft, ben je in voor de Bijbel en de wijsheid een goddeloze.

Een slecht mens. Ook al heb je verder misschien hoogstaande principes en beschaving en ben je voor je omgeving een charmante persoonlijkheid.

Maar God is in de praktijk uit je leven weg. Je houdt hem uit je leven weg.

Hoe anders zijn de rechtvaardigen, de goede mensen.

*"Wijsheid begint met ontzag voor de HEER,
inzicht is vertrouwdheid met de Heilige." (Spr. 9:10)*

Dat is het principe van de Spreuken. En dat geldt voor de praktijk van je leven. Gewoon elke dag in alle omstandigheden en bij alle keuzes die je moet maken.

Leef je met God of leef je naar eigen believe. Dat is de fundamentele keus in de wijsheid.

Rechtvaardigen en goddelozen komen we ook tegen in de spreuken van vanmorgen / vanmiddag. En rechtvaardigen ontvangen bijbelse waardering. Want zij genieten de zegen van Gods Geest.

3. Formuleren

De wijsheid komt dus rechtvaardigen en goddelozen tegen in de stedelijke samenleving van toen. "*Eerlijke mensen en slechte mensen,*" zegt de Bijbel in Gewone Taal. Maar kijk nu vooral eens naar die rechtvaardigen. En de wijsheidsleraar formuleert wat hij ziet.

"Als het rechtvaardigen goed gaat, is heel de stad verheugd,..."

En:

"Door de zegen van oprechte mensen komt een stad tot bloei,..."

Het welzijn van de goede mensen, de rechtvaardigen, heeft een positieve uitstraling op de stedelijke samenleving. Op een dorp net zo goed trouwen. De mensen in de stad worden er blij van. Er komt in die samenleving een opgewekte en vreugdevolle sfeer te hangen. Het is en het wordt weer plezierig leven en wonen in die stad of dat dorp. Je merkt dat aan alles.

Hoe komt dat? Doordat God die oprechte mensen zegent. Dat is voor de medeburgers merkbaar. Ze zien het. De oprechte mensen houden die zegen niet voor zichzelf. Ze dragen het uit en lopen ermee te koop. Want ze hebben oog voor hun stad en zijn bij haar betrokken.

De oprechte mensen ontvangen zegen van God in hun leven, doordat ze zich eerlijk en rechtvaardig gedragen. God is daar blij mee en laat dat merken. En ze zijn op deze manier ook zelf tot een zegen voor de samenleving, voor de mensen in hun omgeving.

En de stad komt tot bloei. Welvaart, welzijn en welbevinden worden bevorderd. Stad en dorp hebben voordeel bij de zegen van oprechte mensen.

Dat wordt nog versterkt, zeggen de spreuken, als de goddelozen ondergaan. Wanneer de slechte mensen hun invloed en hun posities verliezen. Weggestemd worden uit het stadsbestuur, verwijderd van hun ambtelijke, invloedrijke positie.

Het gedrag en de houding van zulke goddelozen – mensen dus die alleen gaan voor hun 'ikkie' – is per definitie en uiteindelijk funest voor de samenleving. Corruptie past ook nogal eens in dat plaatje. En eigen belang eerst.

"... de uitspraken van goddelozen zijn haar ondergang."

De ideeën, principes en politiek van deze slechte mensen, die leven zonder God, voeren een stad en een samenleving naar de ondergang.

Maar als zij gestopt worden en uitgeschakeld worden, dan is het feest. De burgers zijn uitgelaten. Overall klinkt gejuich. Er is grote opluchting. Want de stad krijgt weer ruimte om te ademen en te leven.

In de Grunneger Bijbel klinkt het zo – en ik hoop dat ik het goed uitspreek:

"Haile stad is blied mit rechtschoapen lu omdat heur t goud gaat, bie ondergang van goddelozen gaat ter n joechaai op."

Ik moest bij deze positieve spreuken over oprechte mensen even denken aan wat er gezegd wordt over de eerste christenen.

"Ze loofden God en stonden in de gunst bij het hele volk." (Hand. 2:47)

De mensen waren dus blij met hen omdat ze in hun gedrag lieten zien dat ze rechtvaardig waren en deden wat hun Heer hun had gezegd over de omgang met elkaar en met alle mensen in hun omgeving. Dat kwam doordat ze Gods Heilige Geest hadden gekregen.

4. Leren

Wat wil de wijsheid ons nu leren met deze spreuken? Anders gezegd, wat wil de Geest van God ons hiermee leren?

Het gaat er niet alleen om dat we vinden: 'Mooi gezegd. Of spits geformuleerd. Een mooi spreekwoord.'

De spreukendichter wil dat zijn leerlingen er iets mee doen, dat ze in praktijk gaan brengen wat hij heeft geformuleerd. Het is een lesopdracht van Gods Geest zelf. Voor een situatie van rust en welvaart, als het met stad en land goed gaat. Als de spreuk opgeschreven is in de periode dat Salomo koning was, heeft het een bepaalde kleur. En dan is het makkelijk in praktijk te brengen. Relatief gezien. Rijkdom en welvaart zijn geen garantie dat goddelozen niet aan de bak komen of dat er dan geen sprake van corruptie is...

Maar goed, de lesopdracht van de Geest geldt ook voor een situatie, waarin de gelovigen, de oprechte mensen, het niet zo comfortabel hebben. Wanneer ze moeten leven als bannelingen en vreemdelingen in een vijandige omgeving.

Daarover moet de profeet Jeremia van God een brief schrijven naar de Judeeërs, die naar Babel zijn weggevoerd. Dat zijn vooral leidinggevende personen uit Juda en Jeruzalem.

We lazen zo straks een stukje van die brief van God. Ik herhaal het begin nog even. Nu in de versie van de Bijbel in Gewone Taal.

"In de brief stond het volgende: 'Luister, Judeeërs in Babel. Dit zegt de machtige Heer, de God van Israël: 'Ik heb jullie als gevangenen naar Babel laten brengen. Ik wil dat jullie daar huizen bouwen om in te wonen. En dat jullie daar het land gaan bewerken, zodat jullie van de opbrengst kunnen leven. Ik wil dat jullie trouwen en kinderen krijgen. En zorg ervoor dat ook je kinderen trouwen, zodat ook zij weer kinderen krijgen. Laat jullie groep niet kleiner worden, maar juist groter. Bid tot de Heer voor Babel, de stad waar jullie naartoe gebracht zijn. Doe er je best voor dat het goed gaat met die stad. Want als het goed gaat met Babel, dan gaat het ook goed met jullie!'" (Jer. 29:4-7, BGT)

Een bijzondere opdracht van de HEER: Bidden voor Babel. En je inzetten voor de bloei en de welvaart van die stad en die samenleving.

De ballingen moeten dus niet gaan zitten mokken en kniesoren tijdens hun ballingschap. Maar in afwachting van hun bevrijding en hun beloofde terugkeer mogen ze een zegen zijn voor hun samenleving, waarin ze zeventig jaar zullen wonen.

God zegt dus tegen de mensen: 'Ga leven in die vreemde omgeving. Vergeet Jeruzalem niet. Vergeet de tempel niet. Vergeet de HEER niet. Besef dat je vreemdeling

bent en blijft in de jaren van de ballingschap. Integreer, maar blijf ook jezelf als mijn volk, als gelovige mensen. Zoek het goede voor je samenleving. Want als de stad bloeit, bloeien jullie ook. Dankzij de zegen van de Heer gaat dat samen op.'

Van hier uit kunnen we ook een lijn trekken naar het Nieuwe Testament. Ik noem de eerste brief van Petrus, die geschreven is aan de christenen die als vreemdelingen verspreid wonen in grote delen van het huidige Turkije. Ze hebben te maken met tegenstand en lijden. Ze hebben het dus bepaald niet gemakkelijk.

Petrus adviseert deze christenen met het gezag van apostel van Christus:

"Geliefde broeders en zusters, u bent als vreemdelingen die ver van huis zijn; ik vraag u dringend niet toe te geven aan zelfzuchtige verlangens, die uw ziel in gevaar brengen. [Je niet als goddelozen gedragen dus!]

Leid te midden van de ongelovigen een goed leven,...

...

Leef als vrije mensen, en verschuil u niet achter uw vrijheid om u te misdragen, maar handel als dienaren van God."(1 Petrus 2:11,12,16)

Bij deze laatste woorden kwam ik deze aantekening tegen:

*"De 'christelijke vrijheid' is allesbehalve een vrijbrief om je te 'misdragen'(vgl. 4:15). Die vrijheid is het kenmerk van vreemdelingen in deze wereld (2:11). Het is in de eerste plaats een innerlijke realiteit: vrijheid van de zonde en vrije toegang tot God. Het is de basis van christelijk dienstbetoon en stelt de gelovige in staat zich te voegen in de maatschappij, in gehoorzaamheid aan God en met respect voor de maatschappelijke verhoudingen."*¹

Zet je in voor de bloei van de stad, zouden Salomo en Jeremia zeggen.

Ik wijs ook op een gedeelte uit de eerste brief van Paulus aan Timoteüs. In het begin van hoofdstuk 2 schrijft hij:

"Allereerst vraag ik dat er voor alle mensen gebeden wordt, dat er smeekbeden, voorbeden en dankgebeden voor hen worden uitgesproken. Bid voor alle koningen en gezagsdragers, opdat we rustig en ongestoord kunnen leven, in alle vroomheid en waardigheid. Dat is goed en welgevallig in de ogen van God, onze redder, die wil dat alle mensen worden gered en de waarheid leren kennen."(1 Tim. 2:1-4)

Ook hierbij een sprekende, leerzame aantekening.

*"In het gebed van de gemeente moet tot uiting dat God zich bekommert om de wereld (v. 4). Daarom moet de gemeente bidden voor het goede in de omringende wereld (zie Jer. 29:4-7). Dit gebed mag echter niet egoïstisch zijn, het moet in dienst staan van Gods wil dat alle mensen gered worden (v. 4) en dat Gods naam in ons leven geëerd wordt (vgl. 6:1; 1 Tes. 4:11-12)."*²

---

¹ Studiebijbel In perspectief, bij 1 Petrus 2:16.

² Idem, bij 1 Timoteüs 2:2

5. Participeren

Hoe ben je als gelovige een zegen voor je stad of dorp?

Dat was de vraag die de wijsheidsleraar ons stelde. Of die we onszelf stelden aan de hand van de beide spreuken van vanmorgen / vanmiddag.

Ik probeer een aanzet tot een antwoord te geven in onze concrete situatie.

Leef in jouw dorp, in jouw stad. Zoek het goede en de bloei van jouw samenleving.

Want God bekommert zich daar om. Ook op kleinschalig niveau.

De wijsheid leert ons, dat we als gelovigen geen kloostermentaliteit hoeven te hebben of dat we ons lekker in ons eigen vertrouwde bolwerkje moeten terugtrekken.

Hoe belangrijk het ook is om je ook voor de gemeente van Christus in te zetten.

Als christenen mogen en kunnen we in vrijheid deelnemen in de maatschappij. Ook de samenleving van het dorp waar we wonen. Als christenen uiteraard, als gelovigen in verbondenheid met Christus en met de wijsheid van Gods Geest.

Mag ik iets noemen?

Je kunt participeren in organisaties van plaatselijk belang of voor de ontwikkeling van visie voor de toekomst van je dorp of je stad. Kerkleden zijn daar niet zo vreselijk actief in. Die indruk bestaat. Uitzonderingen daargelaten!

Je kunt je inzetten voor zaken rond de zorg en de WMO. Participatiemaatschappij is een modewoord. Het roept veel vragen op, maar het biedt, denk ik, ook kansen en uitdagingen. Juist voor christenen die beseffen dat we leven in Gods wereld en dat Gods zich om haar bekommert. Op macro- en op microniveau.

Als je om je heen kijkt, kun je vast nog meer dingen verzinnen. Vrijwilligerswerk zat te vinden.

Besef bij alles: *"Door de zegen van oprechte mensen komt een stad tot bloei."*

Een dorp ook.

Dus, wees door Gods Geest en zijn wijsheid, een zegen voor je stad of dorp.

Amen